

Welkom bij
D3
TA4L
CLU8

Annemaaike Serlier-van den Bergh
samen met Stella Braam

Welkom bij
D3
TA4L
CLU8

Over Taaldenkers in een beeldcultuur

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

www.nijghenvanditmar.nl
www.taaldenker.nl

Copyright © Annemaaike Serlier-van den Bergh en Stella Braam 2021
Foto Annemaaike Serlier-van den Bergh: de uitgever heeft getracht de rechthebbenden van het beeldmateriaal te achterhalen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Foto Stella Braam © Koos Breukel
Omslag Studio Rouwhorst + Van Roon
Illustraties binnenwerk © Vera Serlier
Typografie Mat-Zet bv, Huizen
NUR 320 / ISBN 978 90 388 1010 2

Opgedragen aan Anneke en Marijke Braam

INHOUDS- OPGAVE

Woord vooraf	9
1 Babbel over de Taalclub	13
2 Ben jij lid van de Taalclub?	19
3 De toelatingseisen voor de Taalclub	31
4 De jonge Taalspruit	43
5 Op excursie in het Taaldenkersbrein	59
6 De Taaldenker op de basisschool	73
7 Taaldenken of autisme?	93
8 De zoektocht op de middelbare school	111
9 Visuele verwarring	127
10 Op pad met de Taaldenker	137
11 Onhandigheid, oeps!	147
12 Rommeltijd	157
13 De vertaaltocht in het vervolgonderwijs	171
14 Help, mijn collega is een Taaldenker!	183
15 De uitdagingen van Taaldenkers	195
16 De voordelen van Taaldenken	209
17 Talige vriendschap	219
18 Clash tussen de Beeld- en Taaldenker	229
19 De ontspannen Taaldenker	243
20 Twintig jaar later	253
Geraadpleegde bronnen	267
Dankwoord	285

WOORD VOORAF

Wat komt er bij je op als je de term ‘Taaldenker’ hoort? Toen we deze vraag via Twitter stelden, kwamen er verrassende reacties:

‘Mensen die over taal nadenken.’

‘Welbespraakte dromers.’

‘Alfabetjagers.’

‘Bibliotheekmensen.’

‘Beeldhouwers met woorden.’

‘Taalvoelers.’

‘Denkerstaal.’

‘Woordbewoners.’

‘Wereldscheppers. Wie zelf woorden creëert opent nieuwe wegen.’

Mooi gevonden allemaal, maar wat zijn Taaldenkers precies? In *Welkom bij de Taalclub* lees je er alles over. Dit is een boek waardoor je met andere ogen naar je medemens gaat kijken. Je gaat erop letten hoe mensen in het leven staan: zien ze graag plaatjes of liever tekst, of maakt het niet uit? Is iemand een Taaldenker, dus iemand met een talig kompas? Of een Beelddenker die graag iets voor zich ziet? Of een Combidenker die talige én visuele informatie met gemak tot zich neemt? Deze typeringen klinken je vast nog vreemd in de oren, maar het zal je verbazen hoe snel je ze gaat herkennen in je omgeving.

Het zit zo: iedereen heeft een eigen leervoorkeur, dus een voorkeur voor hoe hij (en met hij bedoelen we natuurlijk ook zij) informatie verwerkt. Dat kan via taal, via beeld of via een combinatie daarvan. De meeste mensen zijn Combidenkers. Zij houden van de combinatie van taal en beeld, zoals je die bijvoorbeeld ziet bij een navigatiesysteem. Maar er zijn ook mensen die taal en beeld niet goed met elkaar kunnen combineren. Zij richten zich liever op het plaatje of juist op de tekst.

De doe-mij-eerst-maar-een-plaatje-mensen worden Beelddenkers genoemd. Zij staan dikwijls bekend als mensen met dyslexie (hoewel zeker niet alle Beelddenkers dyslexie hebben), en werken vaak in visuele beroepen, bijvoorbeeld als ontwerpers, fotografen of tegelzetter. Ze zijn praktisch en visueel sterk, maar veel van hen hebben moeite om een tekst snel te lezen. De Taaldenker, om wie dit boek draait, is precies het tegenovergestelde. Hij leert via taal, door te luisteren en te praten. Hij hoort graag eerst het praatje en ziet pas daarna het plaatje. De Taaldenker heeft vaak een vlotte babbel en een fijne pen. Hij kan snel lezen en letterlijk navertellen wat hij hoort. Aan de top van de Taaldenkersberg staan woordkunstenaars, zoals getalenteerde romanschrijvers, maar ook menig goedgebekt verkoper kan een Taaldenker zijn. Dichter bij huis is het de collega die vlot leesbare e-mails stuurt of de scholier die prachtige spreekbeurten geeft.

‘Ik begin meestal met lekker prutsen. Eerst kijk ik en ga ik aan de slag. Pas als ik er niet uit kom, lees ik de gebruiksaanwijzing,’ zegt de Beelddenker.

‘Het maakt mij niet uit hoe de informatie wordt aangeleverd. Ik kijk en luister tegelijkertijd en zie wel hoe het uitpakt,’ zegt de Combidenker.

‘Ik luister goed en kan instructies ook vaak letterlijk navertellen. Maar zodra ik dingen moet doen of uit mijn geheugen iets moet natekenen, denk ik: help! Iemand moet mij er dan

stap voor stap doorheen praten,' zegt de Taaldenker.

Een Beelddenker kijkt naar de grote lijnen; hij wil eerst zien en doen en komt pas later aan vertellen en luisteren toe. Bij de Taaldenker is het precies andersom. De Taaldenker wil tot in de details horen waar het over gaat. Beelden en handelingen moeten voor de talige mens in woorden worden 'vertaald'.

Welkom bij de Taalclub, de club van mensen die sterk zijn in taal, maar praktisch wat minder handig. Een boek voor mensen die benieuwd zijn hoe een Taaldenker in elkaar steekt.

1 BABEL OVER DE TAALCLUB

‘Fijn dat er een toegankelijk boek over Taaldenkers verschijnt,’ zegt neuropsycholoog Erik Scherder. ‘Beelddenkers kennen we wel, dat zijn mensen die door hun sterke rechterhersenhelft moeiteloos visueel-ruimtelijk kunnen denken en praktisch zijn. Maar bij Taaldenkers is de linkerhersenhelft sterker ontwikkeld. Het zijn praters en taalkunstenaars, sterk in het talig analyseren. De vele sprekende voorbeelden uit de praktijk maken duidelijk wat hun vaardigheden en tekortkomingen zijn.’

Als de Taaldenker taal hoort, gaat hij ‘aan’. Taal is zijn startknop, maar hij heeft ook een stopknop, namelijk iets moeten

(na)doen wat hij heeft gezien. Dan valt hij stil. Zijn visueel-praktische vaardigheden laten nogal te wensen over. Dat uit zich bij iedere Taaldenker anders. De ene is onhandig, terwijl een andere niets van een routekaart begrijpt. Weer een andere schiet in de stress als er iets onverwachts gebeurt of is een chaoot die niet vooruit te branden is. Anderen krijgen ‘rekenbuikpijn’ en zijn opgelucht dat er een calculator op de telefoon zit.

Er is dus best veel wat talige mensen níét kunnen en waar ze op vast kunnen lopen. Bovendien leven zij in een beeldcultuur; in de huidige maatschappij wordt tekst steeds vaker vervangen door films of plaatjes, en de symbolen op de smartphone zijn talloos. Is dit lastig voor de Taaldenker? Nou en of!

BESTAAT DE TAALCLUB?

Niet heus. De term ‘Taalclub’ suggereert dat je lid van dit gezelschap kunt worden, terwijl mensen er ongevraagd bij horen, vaak zonder het te weten. Het gaat om mensen die op zeker moment ontdekken dat taal hun ding is. In de neuropsychologie worden ‘te’ talige mensen omschreven als mensen met een ‘stoornis’, een non-verbale leerstoornis (NLD). Dit is niet bepaald een vriendelijk label en kan stigmatiserend zijn, want talige mensen hébben geen stoornis. Heb je NLD? Dan ga je op een talige manier met informatie om. Wat dat inhoudt lees je in dit boek.

Welkom bij de Taalclub is tot stand gekomen door een bijzonder talige samenwerking met coauteur Stella Braam. Mijn promotie-onderzoek naar het fenomeen Taaldenken heb ik in 2002 afgerond bij prof. dr. Byron Rourke (University of Windsor and Yale School of Medicine) en prof. dr. Harry van der Vlugt (Tilburg University). Met mijn expertise heb ik vele talige kinderen en volwassenen in de GGZ en in mijn toenmalige praktijk gezien en gesproken. Samen met collega’s onderzocht ik ze uitvoerig om een

persoonlijk passende oplossing te vinden. Als dé NLD-expert in de Benelux gaf ik lezingen en trainingen. Na ruim twintig jaar onderzoek en praktijkervaring zocht ik een manier om deze kennis voor een breder publiek toegankelijk te maken.

Coauteur Stella Braam is schrijver en onderzoeksjournalist. Meeschrijvend aan *Welkom bij de Taalclub* ontdekte ze dat zijzelf ook lid is. Nadat ze veertien punten behaalde (de hoogste score) op de Taaldenker-zelftest (zie hoofdstuk 2), heeft ze zichzelf uitgeroepen tot een vijfsterren-Taaldenker en ik kan u verzekeren, dat klopt. Ze grapt altijd dat ze goed kan babbelen, en ‘that’s it’ zegt ze dan. Maar haar taligheid heeft haar veel goeds gebracht.

Dit boek met handige tips is geschreven om Taaldenkers een stem en vooral erkenning te geven en te voorkomen dat zij in het onderwijs of hun beroep uit de boot vallen. De Taaldenker heeft talenten die hij moet leren te waarderen en zwakke punten waar hij aan kan werken. Wanneer hij beseft hoe hij in elkaar steekt, kan hij prima meekomen en ontdekken dat Taaldenken ook zeker zijn voordelen heeft.

WAT KUN JE VAN DIT BOEK VERWACHTEN?

Wil je meteen weten of je een Taal-, Beeld- of Combidenker bent? Doe dan de Taaldenker-zelftest in hoofdstuk 2. Hieronder zie je welke onderwerpen in de overige hoofdstukken aan bod komen.

Hoofdstuk 3: De toelatingseisen voor de Taalclub. Hier lees je wat de criteria voor Taaldenken zijn en hoe deze denkstijl is ontdekt.

Hoofdstuk 4: De jonge Taalspruit. Is je baby of peuter misschien een Taaldenkertje? In dat geval zijn oefeningen om visueel-praktische vaardigheden te versterken cruciaal. In dit hoofdstuk lees je hoe je ervoor kunt zorgen dat de ontwikkeling evenwichtiger verloopt.

Hoofdstuk 5: Op excursie in het Taaldenkersbrein. Dankzij recent hersenonderzoek weten we dat de hersenen van een Taal-

denker net iets anders in elkaar steken dan die van een Beeld- of Combidenker. We nemen je mee op een verrassende ontdekkingsstocht.

Hoofdstuk 6: De Taaldenker op de basisschool. Zeer talig ingestelde kinderen worden regelmatig niet herkend als Taaldenkers. Het gevolg kan een lange zoektocht zijn waarbij ze diverse labels krijgen opgespeld.

Hoofdstuk 7: Taaldenken of autisme? Ouders van Taalspruiten krijgen nogal eens te horen dat hun kind mogelijk een autismespectrumstoornis (ASS) heeft. Kinderen met autisme en jonge Taaldenkers hebben inderdaad het een en ander met elkaar gemeen, maar er blijken ook belangrijke verschillen te zijn.

Hoofdstuk 8: De zoektocht op de middelbare school. De talige tiener blinkt uit in taal, maar niet in wiskunde, natuurkunde of gym. Wat betekent dit voor hem, en wat heeft hij nodig? Talige pubers vertellen over deze spannende tijd.

Hoofdstuk 9: Visuele verwarring. De Taaldenker is talig sterk, maar zijn visuele aandacht en visueel geheugen laten te wensen over. Hij heeft een opmerkelijke manier van waarnemen: hij ziet zijn omgeving in 'kleine stukjes' en zoomt daarna pas uit. Daardoor kan het even duren voordat hij overzicht heeft.

Hoofdstuk 10: Op pad met de Taaldenker. Veel Taaldenkers zijn meesters in de verdwaalkunst en hebben geen gevoel voor richting. Dit is een logisch gevolg van hun visuele verwarring. Soms kan het hierdoor misgaan.

Hoofdstuk 11: Onhandigheid, oeps! Veel Taaldenkers zijn onhandig, en sommige blijven dat hun leven lang. 'Mijn handen doen niet wat mijn hoofd wil!' Een hoofdstuk met herkenbare verhalen voor menig klungelend Taaldenker.

Hoofdstuk 12: Rommeltijd. Veel Taaldenkers komen 's ochtends moeilijk op gang. Vanuit hun comfortzone moeten zij over zien te stappen naar de visueel drukke buitenwereld. Geen wonder dat zij eerst wat 'rommeltijd' nodig hebben. Maar eh... stellen zij niet

te veel uit? En waarom hebben ze moeite met praktisch organiseren?

Hoofdstuk 13: De vertaaltocht in het vervolgonderwijs. Taaldenkers vertellen over hun zoektocht naar een studie die bij hen past. Dankzij hun enorme veerkracht lukt het uiteindelijk toch vaak om een passende studie te vinden. De stages kunnen lastig zijn, maar met een beetje geluk praten zij zich er wel doorheen.

Hoofdstuk 14: Help, mijn collega is een Taaldenker! Tja, wat nu? Gelukkig vallen er weinig stiltes in de koffiepauzes. Samenwerken met een Taaldenker heeft ook pluspunten; de talige collega is aangenaam gezelschap, zolang je zijn gebruiksaanwijzing maar kent.

Hoofdstuk 15: De uitdagingen van Taaldenkers. Leden van de Taalclub praten erg veel en zien op tegen nieuwe situaties, en zo valt er nog wel meer op in hun sociaal-emotionele ontwikkeling. We geven tips om veelvoorkomende uitdagingen aan te gaan.

Hoofdstuk 16: De voordelen van Taaldenkers. Als Taaldenkers eenmaal hebben besloten om iets aan te pakken, gaan ze vastberaden aan de slag. Het zijn enorme doorzetters, en ze zijn trouw. En zo zijn er nog meer goede eigenschappen te noemen.

Hoofdstuk 17: Talige vriendschap. Taaldenkers gaan graag met elkaar om. De ander heeft dan immers dezelfde focus: taal. Toch gaan hun vriendschappen aanvankelijk niet van een leien dakje.

Hoofdstuk 18: Clash tussen de Beeld- en Taaldenker. We kijken een weekend mee in huize Freek (Beelddenker) en Anneloes (Taaldenker). Tussen de twee uitersten kan het flink knallen, maar als ze begrijpen dat ze anders in elkaar zitten, komt er vrede onder hun dak.

Hoofdstuk 19: De ontspannen Taaldenker. Kan een Taaldenker zich met zijn volle hoofd eigenlijk wel ontspannen? Natuurlijk wel! In dit hoofdstuk lees je hoe dat het beste lukt (en hoe niet).

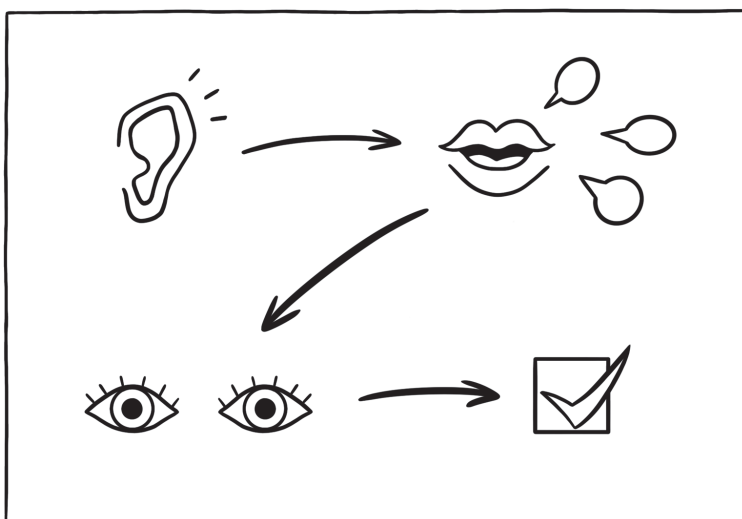
Hoofdstuk 20: Twintig jaar later. De jonge Taalspruiten die hulp bij mij zochten worden twintig jaar later gebeld: hoe is het met ze gegaan? Ze blijken in uiteenlopende beroepen te werken. Hoe kijken ze terug en welke tips geven ze?

MET Z'N HOEVELEN ZIJN DE TAALDENKERS EIGENLIJK?

Voor mijn promotieonderzoek naar het fenomeen Taaldenken heb ik in Nederland bijna vierduizend kinderen onderzocht. Ik heb ontdekt dat ongeveer vijf procent van de leerlingen op de basisschool (inclusief het speciaal onderwijs) sterk talig is en visueel-ruimtelijk zwak, evenveel jongens als meisjes. Dit betekent dat in het Nederlands primair onderwijs van 2020 ruim 79.000 kinderen van vier tot twaalf jaar Taaldenkers zijn. In Vlaanderen zou het om ruim 36.000 kinderen gaan. In de Verenigde Staten zijn naar schatting tussen de 2,2 en 2,9 miljoen kinderen en jongeren van zes tot negentien jaar Taaldenkers.

2

BEN JIJ LID VAN DE TAALCLUB?

‘Mijn collega’s hebben voorgesteld om een foto van mij op de deur te plakken, zodat ik weet waar mijn kantoor is. Ik heb ze verteld dat een tekst beter zou zijn: “Mieke, DEZE deur.”’

‘Ik kan goed praten, maar praktische klusjes probeer ik te omzeilen.’

‘Verdwaalmomenten zijn eigen aan mijn leven.’

‘Nooit geweten dat ik zo slordig naar mijn omgeving kijk.’

‘Zonder boeken ga ik niet op pad.’

Ben jij een Beeld-, Taal- of Combidenker? Als je niet weet bij welke informatieverwerkingsclub je hoort, kan de Taaldenker-zelftest nuttig zijn. Ik heb deze test ontwikkeld en gebruik hem in mijn praktijk. Het werkt als volgt: vraag jezelf bij elke stelling af of deze bij jou past. Is dat het geval? Omcirkel 'Ja'. Zo niet, omcirkel dan 'Nee'.

Na de eindscore weet je globaal hoe je het liefste wordt benaderd: met een praatje, met een plaatje of met allebei. De antwoorden die typerend zijn voor een Taaldenker vind je op pagina 22.

DE TAALDENKER-ZELFTEST

Klopt de volgende stelling bij jou?

1. Ik ben eerder een prater dan een doener (Ja/Nee)
2. Ik ben onhandig (Ja/Nee)
3. Ik ben snel visueel overprikkeld (Ja/Nee)
4. Ik kan lang onthouden wat mensen hebben gezegd (Ja/Nee)
5. Ik heb een goed richtingsgevoel (Ja/Nee)
6. Ik kom langzaam op gang (Ja/Nee)
7. Ik kan een route in mijn hoofd voor me zien (Ja/Nee)
8. Ik verdwaal makkelijk (Ja/Nee)
9. Ik kan goed uit mijn geheugen natekenen (Ja/Nee)
10. Ik vind meetkunde leuk (Ja/Nee)
11. Ik ben goed in taal (Ja/Nee)
12. Ik richt me te snel op details en mis dan het overzicht (Ja/Nee)
13. Ik ben sociaal een laatbloeiër (Ja/Nee)
14. Ik houd van onverwacht bezoek (Ja/Nee)